Oikeuspalveluvirasto
PL 600
00181 HELSINKI

Lausunto

5.5.2025

Edunskunnan lakivaliokunta

Oikeuspalveluviraston lausunto koskien valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Kuluvan vuoden alusta perustetun Oikeuspalveluviraston rahoitustilanne oli ennen 30.4.2025 julkaistua julkisen talouden suunnitelmaa (2025:16) hyvä. Oikeuspalveluihin on osoitettu oikeudenhoidon selonteon mukaista lisämäärärahaa (kasvaen 14,3 milj. euroon). Selonteon mukaiset tavoitteet julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan asiamäärien kasvusta, tuottavuuden parantumisesta ja jonotusaikojen lyhentymisestä ovat kunnianhimoisia, mutta mahdollisia. Aiemmin päätetyn tuottavuusleikkaukset (kasvaen n. 4,7 milj. euroon) vaativat sopeutuksia, mutta tavoitteiden saavuttaminen vaikutti mahdolliselta, vaikka toimintaympäristö ei ole muuttunut helpommaksi.

Muutosta aiempaan kehykseen nähden on teknisenä asiana oikeusministeriön tuottavuusohjelmassa julkaistu tuottavuusleikkauksen kasvu ja uutena asiana rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminnan siirto vuodesta 2027 lukien ilman lisärahoitusta.

Sovittelun siirto ilman lisärahoitusta on käytännössä Oikeuspalveluvirastolle lisäleikkaus. Lisäksi Oikeuspalveluviraston rahoitustilanteeseen jäi julkisen talouden suunnitelmassa useampia epävarmuutta tuovia elementtejä.

Riita- ja rikosasioiden sovittelun siirto

Oikeuspalveluvirasto ottaa mielellään vastaan riita- ja rikosasioiden sovittelun, mutta joutuu toteamaan, että siirron hyötyä ilman lisärahoitusta on vaikea nähdä. Siirto hallinnonalalta toiselle tuo valtiolle lisämenoja.

Sähköposti
sähköpostiosoite@oikeus.fi

www-sivut
www.oikeuspalveluvirasto.fi

Sovitteluun siirtyy kehyspäätöksen mukaan nykyinen 7,3 milj. euron määräraha. Tutkihallintoa.fi -raportoinnin mukaan viime vuosina käytetty määräraha on ylittänyt tämän, kun siirtyviä määrärahoja on ollut käytettävissä. Sovittelun siirto vaikuttaa täten toteutuvan jo valmiiksi aliresursoituna.

Sovittelun siirto noudattaa Orpon 16.6.2023 hallitusohjelman kirjausta, joka perustunee oikeusministeriön julkaisuun ohjausryhmän raportista ja selvityksestä 2021:10 *Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle*. Raportissa esitettiin, että sovittelupalvelut tuotettaisiin valtion omana toimintana siten, että sovittelun ammattihenkilöstö olisi valtion virkamiehiä. Raportissa ehdotus tarkoittaisi arviolta 1,2–2,1 miljoonan euron lisäystä valtion kustannuksiin. Huomioitavaa on, että tuolloiset laskelmat eivät huomioi viime vuosien menojen kasvua mm. palkkojen osalta.

Oikeuspalveluviraston tietojen mukaan toistaiseksi hallitus ei ole linjannut, tarkoittaako siirto myös sovittelun valtiollistamista. Raportissa esitettyihin asioihin ei tule muutosta vain siirtämällä toimintaa hallinnonalalta toiselle. On kuitenkin niin, että valtiollistaminen ilman lisärahaa ei mahdollista toiminnan kehittämistä vaan heikentää merkittävällä tavalla Oikeuspalveluviraston mahdollisuuksia tarjota sekä sovittelun että nykyisten julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan ja talous- ja velkaneuvonnan palveluja. Siirto ja valtiollistaminen ilman lisärahaa tarkoittaa kaikilla toimialoilla palvelutason alentamista ja palvelujen karsimisen tarkastelua. Sovittelun siirto aliresursoituna voi pahimmillaan johtaa sovittelun jonojen kasvuun ja täten asioiden käsittelyyn tuomioistuimissa.

Kehyspäätöksessä avoimeksi jääneet asiat

Oikeuspalveluvirasto on huolissaan uusista toistaiseksi jakamattomista valtionhallinnon lisäsäästöistä, rikosketjun huomioimisen puuttumista poliisin lisärahoituksessa ja siitä, että maahanmuuttopaktiin ei osoitettu lisärahoitusta.

Lisäksi Oikeuspalveluvirasto seuraa, mitä seuraava kehysriihen pöytäkirjamerkinnöissä ollut maininta konkreettisemmin tarkoittaa: ”Oikeusavun resursseja on lisätty vuonna 2022 annetun oikeudenhoidon selonteon pohjalta. Samalla yksityisille oikeusavustajille maksettavat palkkiot ovat kasvaneet. Oikeusministeriössä on tekeillä selvitys yksityisten oikeusavustajien palkkioista, joka valmistuu vuoden 2025 aikana. Selvityksen perusteella on tarkoitus arvioida, millaisiin jatkotoimenpiteisiin yksityisten oikeusavustajien palkkioiden osalta on tarpeen ryhtyä. Oikeusministeriö selvittää myös muita toimenpiteitä menojen kasvun hillitsemiseksi ja menojen kattamiseksi kehyksen mukaisin määrärahoin. Oikeudenhoidon resursointia

tarkastellaan vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä näiden selvitysten valmistuttua.”

Oikeuspalveluvirastolla on vahva tahtotila parantaa tuottavuutta, mutta tämä vaatii panostuksia ja vie aikaa. Kaikki lisäleikkaukset haastavat vastaperustetun Oikeuspalveluviraston mahdollisuuksia tavoitteidensa mukaisesti parantaa palvelujensa saavutettavuutta, yhdenmukaisuutta ja laatua.

On totta, että julkisen oikeusavun osalta ei ole aiemmin onnistuttu asiamäärien kasvattamisessa. On kuitenkin myös selvää, että rahoituksen vähentäminen ei mahdollista tavoitteessa onnistumista jatkossakaan ja riski yksityisten avustajien palkkioiden kasvusta ei poistu.

Sanna Appelberg
talousjohtaja